

tekst P. Verhoeve foto Samuel Otte

Dr. Ewald Mackay komt geregeld in het nieuws met betrokken cultuurkritiek. Zelf blijft de Driestardocent altijd op zoek naar het edele en het schone. 'Er staat veel op het spel. Voor je het weet, gaat onze cultuur naar de haaien door domme lol, pulp en ongein.'

„Laat de traditie open zijn”

Geboortegrond blijft trekken.

Sliedrecht in dit geval. Een lang slingerend dijkdorp met stoepen, zich verwerend tegen de brede Merwede. Ewald Mackay is geboren en getogen in dit stormbevochten land van kavels 'tussen dijk en stroom ge-

slagen'. Nimmer zal hij de donkere moedergond versmaden. „Toen ik in Leiden tijdens mijn geschiedenisstudie op kamers zat, vroeg ik me af wat ik daar miste. Het was de rivier, een belangrijk symbool in mijn leven. Water staat voor de oerwereld, de

natuur, het tijdsverloop. Er is de gene zijde, de mysterieuze Biesbosch aan de overkant. Ja inderdaad, als ware het de Styx.” Onvermijdelijk woont Ewald dicht bij deze rivier. Een gezinswoning in, wat men in Sliedrecht noemt, de 'oude uitbreiding'.

Voor de Tweede Wereldoorlog spoten noeste arbeiders een zandplaat van zes meter hoog in de uiterwaarden op. Buitendijks ontstond een typische jaren dertigwijk met arbeidershuisjes, met aan de nieuwe rivierkant kapitale villa's. Huize Mackay is net achter deze goudkust. „Hier vandaan hebben Biesboschcrossings plaatsgevonden. Een buurt met karakter. Sliedrecht kent ook veel nieuwbouwwijken. Veel gewapend beton en sfeerloosheid. Qua architectuur zou je het bij wijze van spreken, zoals prins Charles ooit over na-oorlogse Londen zei, zo bombarderen.”

DUBBELHEID

En zo is Ewald Mackay. Bij tijd en wijle nietsontziend. Kwaad zelfs. In november hield hij voor het Christelijk Conservatief Beraad een existentiële lezing over het diepste wezen van het onderwijs. Striemen de opmerkingen klonken er over deze tijd waarin 'platte fun onze jeugd meesleeft'. Het ging er bij de conservatieven, die toch al niet wars zijn van apocalyptische beschouwingen, in als koek. Ewald Mackay: bezielde eigenwijsheid. Tegelijkertijd is het een gevoelig mens. Sociabel, vertrouwenwekkend en zelfs iets introvert. Begenadigd met talent voor vriendschap. Met een jongensachtige, onbevange blik baant hij zich een weg door het bestaan. Vegetariër, liefhebber van gedichten en wars van decadentie. Omdat hij zelf geen rijbewijs heeft, bestuurt zijn vrouw de occasion. Een Ford Focus. Schoolmeester der schoolmeesters.

BEWAAR HET PAND

Ewald Mackay is opgekomen uit een Christelijk Gereformeerd milieu. En dan de behoudende kant ervan. „Ik ging in mijn jeugd naar de kerk bij ds. M.C. Tanis. Opa was scheepstimmerman. Onze familie sprak met diep respect over ds. C. Smits, ds. Du Marchie van Voorthuyzen en prof. Wisse. Dat waren de ware predikanten.” Al vroeg in zijn jonge jaren kwam er een geestelijke crisis. „De ouders van mijn beste

„Geef jongeren ademruimte in de kerk, zonder ze direct af te schrijven als ze kritische vragen stellen”

vriend op de Johannes Calvijnschool werden in groep zeven opeens Evangelisch. Mijn vriend werd direct gepest; in elkaar geslagen soms. Gevechten op het schoolplein, met de duim in de nek totdat je 'genade' riep. Germaans bijna. Voor zijn klasgenoten viel de waarheid van de kerk samen met de wereld. Deviant gedrag werd snoeihard aangepakt. mijn vriend is inmiddels agnost. Ja, ik heb nog steeds vriendschap met hem.”

Op de Guido de Bres ontdekte Ewald dat er behalve *Bewaar het Pand* ook heel andere theologische werelden waren. Karl Barth, Aalders, Groen. In de vierde klas van het VWO sloot hij een vriendschap met Bart Jan Spruyt, die hij consequent Bart noemt. „We genoten van de lessen van Cees Verhey. Leertouwer liet ons op vrijdagmiddag kennismaken met Van Ruler. Als we spijbelden, slopen we naar Lindenberg om daar in het antiquariaat boeken te kopen. Hier ontdekte ik de in mijn leven beslissende denker, Kierkegaard. In de weekenden logeerden Bart en ik bij elkaar en voerden urenlange gesprekken. Het had iets romantisch, maar ook zelfontdekkend.”

MILD GEVECHT

Zo werd zijn jeugd en studententijd een

mild gevecht met de traditie. Een nieuwsgierige en beklemmende tocht naar de waarheidsvraag. „Mensen ademen gewoonlijk vanuit hun traditie. Doen de dingen omdat ze zo horen. Daar is niets mis mee. Het houdt je op de been. Als ik piano wil leren spelen, wandel ik vanzelfsprekend het notenschrift en de klassieke muziek binnen. Het is heerlijk dat ik niet alles zelf hoeft te ontdekken, maar mag staan op de schouders van voorouders. Traditie tilt je boven je beperktheid uit en verbindt je met het beste uit vroeger eeuwen.”

„Tegelijkertijd kan traditie iets krampachtigs en eenzijdigs hebben. Zo was het milieu van mijn jeugd een gesloten milieu. In die zin dat over allerlei onderwerpen een uitgesproken visie bestond. Of het nu ging om gospelmuziek, vrouwenkleding of fietsen op zondag. Er was één bijbelse waarheid over. Tijdens mijn studententijd ontdekte ik echter dat in het heden en het verleden andere grote denkers eveneens een enorme waarheidspretentie claimen. Zeker in het Nederland van de verzuiling. Kuyper, Kersten, Schilder: als het ging om wat zij als waarheid zagen, waren ze scherp.”

„Dit scheidt verwarring. Wie heeft nu gelijk? Waarom hebben ze gelijk? In de kerk in Leiden ontmoette ik dr. Kees Hulsman. Hij had veel contacten in het Midden-Oosten. Door hem werd ik gewezen op de wereld van de Kopten. Christenen in Egypte met misschien wel net zo'n absolute traditie en met net zo'n beslistheid als die uit mijn jeugd in Sliedrecht. Ik besloot er mijn afstudeerscriptie te schrijven. Dit gaf mij zicht op de Catholica. De kerk van alle tijden, eeuwen en plaatsen. Al kerkt ons gezin Hervormd, ik heb weinig met het idee van de 'vaderlandse kerk'. De Kerk is het Lichaam van Christus dat zich wereldwijd manifesteert. Ook in Egypte bij de Kopten.” „Onvergetelijk was het moment dat ik een onverwacht interview had. Ik zat in een oud klooster, midden in de woestijn. Mij kwam ter ore dat de paus van de Kopten, 'baba' Shenouda III, op dat moment daar in retraite was. Als ventje van twintig vroeg ik of ik hem mocht spreken. Op zaterdag-

middag, op een kleedje, ontmoette ik hem. Het leek of de tijd stil stond. Mozes was in Egypte opgegroeid. Het kindeke Jezus was naar Egypte gevlucht, wat een belangrijke rol in de Koptische liturgie speelt. Athanasius preekte hier. Dit alles viel opeens samen. Aan het einde van het gesprek omhelsde de patriarch me op Oosterse wijze. Het voelde als thuiskomen.”

ZOLDER

Het interview vindt plaats bij hem thuis op zolder, welke opgetimmerd is tot studeervertrek. Met fascinatie voor ordening staan daar zijn boeken gesorteerd per genre. Een enkele comfortabele stoel, kaarsen, familiefoto's. Alles even proper. Hier is zijn 'Innenwelt des Geistes' waar hij dagelijks enkele uren leest, peinst en schrijft. Principeel verstoken van internet. „Ik kom er tot rust.”

Hoe kwam hij in het onderwijs terecht? „Ik wilde de wetenschap in, maar met mijn promotieonderwerp kon ik nergens terecht. In mijn proefschrift wilde ik systematisch-analytisch ruimte vragen voor God in de

wetenschap. Tegenwoordig doe ik dat meer biografisch en intuïtief. Hoe dan ook, ik besloot in eigen tijd te promoveren en in deeltijd les te geven. Het werd het Thuredrechtcollege in Dordrecht. Een christelijke school waar de identiteit was verwaterd. De leerlingen stonden er geestelijk gezien in de kou. Door belijdend christen te zijn, riep dat bij hen vragen op. Ik probeerde er venster op de hemel te zijn. Op vrijdagmiddag gaf ik filosofie. Behandelde met de leerlingen vragen over het Godsbestaan, het lijden, de zin van het leven. Onder het puin was er bij hen ook een hunkering naar authenticiteit.”

MORELE ORDE

„Goed onderwijs is beslissend voor jongeren. Niets is zo belangrijk als opvoeding. We leven in een gebroken wereld, in schaduwwand. Het onderwijs mag de leerlingen inwijden in de werkelijkheid die de spiegel van God is. Om hen heen is veel leegheid en onverschilligheid. De leraar trekt zijn leerlingen mee en mag ze Gods onvoorstelbare creatuur laten zien. Deelt met leerlingen diepe ervaringen. Etaleert de subtiliteit der dingen. Een christendocent gaat in zijn vak op zoek naar metafysische vensters. Economie gaat niet slechts over vraag en aanbod, maar over morele keuzes. Taal is het midden tussen materie en ziel. Wiskunde is bij uitstek een vak waar de orde en regelmaat uit de schepping zichtbaar wordt. Ik heb mijn collega Piet Booy ontroerd gezien onder de schoonheid der getallen.”

„Rond de eeuwwisseling vroeg Izaäk Kole of ik naar de Hogeschool De Driestar wilde komen om er cuma en geschiedenis te geven. Na enkele goede gesprekken heb ik bewust deze stap gezet. Na mijn kennismaken met andere tradities, kon ik bewuster leven in de eigen reformatische traditie. Voor mezelf zie ik daarin een socratische taak. Ik wil mijn studenten vragen stellen, maar laat ze vrij in hun eigen overtuigingen. Waarom vinden ze wat ze nu vinden? Niet rebels, maar mild. Voor de studenten wil ik venster op de wereld en op de traditie der eeuwen zijn. Ik wil hun

blikveld vergroten. Veel van onze reforegels zijn voorbeelden van Nederlandse gewoontevorming. Daarmee niet verkeerd, maar het maakt bescheiden over christenen die deze gewoontes niet hebben, maar wel de Heere Jezus hebben liefgekegen. De kern verbindt.”

KLEI

„Grote zorgen maak ik me om de tijdgeest. Met Huizinga zeg ik: 'Een cultuur zal metafysisch zijn of zij zal niet zijn.' Er staat veel op het spel. Voor je het weet gaat onze cultuur naar de haaien door domme lol, pulp en ongein. De populaire entertainmentindustrie geeft veel plat vermaak. Een geweldsfilm als *New Kids Turbo World* trok afgelopen jaar meer dan 1 miljoen kijkers. Populaire schrijvers als Kluun bewieroken het hedonisme: lang leve de lol. De joods-christelijke traditie laat men links liggen.” „Anderzijds heeft de traditie in onze gezindte zich vastgezet. De canon lijkt gesloten per 1618/1619. Let op: ik sta van harte achter de belijdenisgeschriften. Maar ook het belijden van de kerk is dynamisch.

Het moet mogelijk zijn dat op een decisief moment weer een steen over de kasteelmuur wordt gegooid. Zie onze traditie als klei. Beweeglijk, krachtig en er kan desnoods ook een stuk af. Sommigen zien de gereformeerde gezindte als een schip, dat, wanneer er ook maar één gat in komt, lang-

zaam vol water loopt en ten onder gaat. Dat hoeft niet. Geef jongeren ademruimte in de kerk, zonder ze direct af te schrijven als ze kritische vragen stellen.” „Voor mezelf zoek ik het irenische midden. Noem het de open traditie. Ik bekijk met historisch besef naar nieuwe ontwikkelingen. Probeer positief vast te houden aan de essentie en tegelijk wil ik voortbouwen aan iets nieuws. De rivier proberen om te buigen. Daar is elan en moed voor nodig.”

PERSOONLIJK

In de zomer van 2011 publiceerde Mackay een boekje over C.S. Lewis. Het wordt alle Pabostudenten bij het afstuderen uitgereikt. „Lewis is naturel. Zoals ook over de Schriften zelf geen allesomvattend schema gelegd kan worden. Lewis past bijvoorbeeld niet in het hokje 'Arminiaan' of 'Gomarist'. Genade en verantwoordelijkheid staan bij hem in een bijbelse, spanningsvolle relatie. Lewis zegt enerzijds dat God de mens bij de schepping tevoorschijn heeft bemint, maar dat de mens daarna uit vrije wil verkeerd koos. De ziel is een holte geworden om zich te laten vervullen door God zelf. Hij omvat ons totaal. Diepe gedachten. Het is heel Nederlands om theologen in een aangeharkt park neer te zetten. Daarmee doe je groten als Augustinus, Thomas en Calvijn geen recht.” Midden in het gesprek wordt gevraagd naar zijn eigen geestelijk leven. Ewald is dan verlegen. Voorzichtig. Drukt zich uit in tastende bewoordingen. Terwijl hij op de middelbare school in het christelijk geloof het ankerpunt van zijn leven vond. Hoe komt het dat de soms zo robuuste Mackay nu teer wordt? „Datgene wat zich tussen God en je ziel voltrekt, is nauwelijks in woorden te vangen. Middels Kierkegaard leerde ik dat ik te midden van alle twijfel, kortzichtigheid en zonde me met mijn hele bestaan op Christus mocht leren werpen. Geschonken gerechtigheid. Dit zijn zulke grote zaken, dat ik er maar subtiel over spreek. De hemelse werkelijkheid blijft onbevattelijk. Het ware is moeilijk in woorden te vangen.”

„Datgene wat zich tussen God en je ziel voltrekt, is nauwelijks in woorden te vangen”

DR. EWALD MACKAY

